

Medinstitucionalna delovna skupina Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, Zbornice izvršiteljev Slovenije, Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstva za notranje zadeve in Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport¹ je na podlagi sklepa predsednika Vrhovnega sodišča Republike Slovenije Su 1829/2016 z dne 13. maja 2020 pripravila

PROTOKOL PRIPOROČENEGA RAVNANJA V PRIMERU IZVRŠITVE ODLOČBE O ODVZEMU OTROKA Z NEPOSREDNO IZROČITVIJO

1. UVOD

Neposredni odvzem otroka v postopku izvršbe pomeni hud in boleč poseg v otrokovo življenje, zato ga je treba izpeljati humano in z največjo mero občutljivosti ter le v primeru, če izvršba sodne odločbe z izrekanjem denarnih kazni ni uspešna, le v posebej utemeljenih primerih pa takoj.

Ustava RS² v 56. členu določa, da otroci uživajo posebno varstvo in skrb, ter hkrati opredeljuje, da otroci in mladoletniki, za katere starši ne skrbijo, ki nimajo staršev ali so brez ustrezne družinske oskrbe, uživajo posebno varstvo države.

Ta protokol ne ureja varovanja koristi otroka v fazi odločanja o odvzemu otroka, ampak v fazi oprave odvzema otroka. Odvzem otroka mora biti izpeljan strokovno, odgovorno in z vso skrbnostjo ter subtilnim pristopom vseh udeleženi. Vsi udeleženci so dolžni po predhodni ugotovitvi dejanskih okoliščin in izdelavi ocene tveganja natančno izdelati načrt izvedbe odvzema otroka ter opredeliti vlogo in postopanje vseh udeležencev iz različnih institucij v posameznih fazah na način, da bodo posamezna dejanja kar najmanj obremenjujoča za otroka in se bo kar najbolj sledilo njegovi koristi. Preprečevanje vsakršne travmatizacije in viktimizacije otroka ter sledenje spoštovanju otrokove osebne integritete morata biti glavni vodili vseh, ki so vključeni v načrtovanje in izvedbo neposrednega odvzema.

Osnovni okvir, ki ga je treba upoštevati pri načrtovanju in izvajanju odvzema otroka, je pravna podlaga, ki opredeljuje pravice otroka in staršev oziroma skrbnikov ter predpisuje zakonite oblike postopanja vsakega udeleženca in dopustnega sodelovanja med institucijami v posameznih fazah neposredne izvršbe. Ključni za vse udeležence pri neposredni izvršitvi neposrednega odvzema sta poznavanje in upoštevanje določil Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah,³ Evropske konvencije o uresničevanju otrokovih pravic (MEKUOP),⁴ Družinskega zakonika (DZ),⁵ Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ),⁶ Zakona o socialnem varstvu (ZSV),⁷ glede na težavnost neposrednega

1Strokovno skupino so sestavljali vodja, višja sodnica Frida Burkelc z Okrožnega sodišča v Celju, in člani višji sodnik dr. Damjan Orož z Višjega sodišča v Ljubljani, izvršitelj Zoran Kuret Marolt, pomočnica direktorice Centra za socialno delo (CSD) Gorenjska, Enota Jesenice, Anita Bregar, višja kriminalistična inšpektorica, specialistka Oddelka za mladoletniško kriminaliteto Uprave kriminalistične policije mag. Bojana Kračan in sekretarka v Sektorju za izobraževanje otrok s posebnimi potrebami Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport Romana Čepin.

2Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. [33/91-I](#), [42/97](#) – UZS68, [66/00](#) – UZ80, [24/03](#) – UZ3a, 47, 68, [69/04](#) – UZ14, [69/04](#) – UZ43, [69/04](#) – UZ50, [68/06](#) – UZ121, 140, 143, [47/13](#) – UZ148, [47/13](#) – UZ90, 97, 99 in [75/16](#) – UZ70a).

3Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah, [Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo](#), začetek veljavnosti za Republiko Slovenijo 25. junij 1991.

4Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic (Uradni list RS, št. 86/99 z dne 22. oktobra 1999).

5Družinski zakonik (Uradni list RS, št. [15/17](#), [21/18](#) – ZNOrg, [22/19](#) in [67/19](#) – ZMatR-C).

6Zakon o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. [3/07](#) – uradno prečiščeno besedilo, [93/07](#), [37/08](#) – ZST-1, [45/08](#) – ZArbit, [28/09](#), [51/10](#), [26/11](#), [17/13](#) – odl. US, [45/14](#) – odl. US, [53/14](#), [58/14](#) – odl. US, [54/15](#), [76/15](#) – odl. US, [11/18](#), [53/19](#) – odl. US, [66/19](#) – ZDavP-2M in [23/20](#) – SPZ-B).

7Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. [3/07](#) – uradno prečiščeno besedilo, [23/07](#) – popr., [41/07](#) – popr., [61/10](#) – ZSVarPre, [62/10](#) – ZUPJS, [57/12](#), [39/16](#), [52/16](#) – ZPPreb-1, [15/17](#) – DZ, [29/17](#), [54/17](#), [21/18](#) – ZNOrg, [31/18](#) – ZOA-A

izvršilnega dejanja odvzema in izročitve otroka tudi določil Zakona o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol),⁸ glede na kraj načrtovanega odvzema otroka pogosto tudi določil Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI),⁹ Zakona o vrtcih (ZVrt),¹⁰ Zakona o osnovni šoli (ZOSn),¹¹ glede na osebne lastnosti otroka morda tudi Zakona o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (ZOPOPP)¹² in po potrebi, glede na posebne okoliščine posameznih primerov, določila Kazenskega zakonika (KZ-1)¹³ ter določila drugih specialnih predpisov. Zakonske določbe v zvezi z odvzemom otroka so podrobneje konkretizirane tudi v podzakonskih aktih, zlasti Pravilniku o opravljanju službe izvršitelja (Pravilnik)¹⁴ in internih aktih, kot sta na primer Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD (Katalog),¹⁵ ter Usmeritve za delo policije pri zagotavljanju policijske asistenc.

Ta protokol naj se uporablja kot delovni pripomoček za boljše prepoznavanje okoliščin, pomembnih za opravo odvzema otroka tako, da se čim bolj varuje otrokova korist tako v primeru realizaciječasne odredbe kot tudi v primeru izvrševanja končne odločbe (sodba/sklep) sodišča.

V protokolu je predviden način običajnega postopanja in porazdelitve vlog vseh udeležencev v posameznih fazah izvršilnega postopka, v okviru načrtovanja izvršbe pa sta predvidena tudi obstoj nekaterih posebnih okoliščin, zlasti glede na lastnosti otroka in staršev, ter priporočeno postopanje v takih primerih.

Protokolu je priložen tudi formular z naslovom »Ocena tveganja«, ki je udeležencem lahko v pomoč pri prepoznavi varovalnih in rizičnih dejavnikov, pomembnih za neposredno izvršbo.

2. POSTOPANJE PRED IZDAJO IZVRŠILNEGA SKLEPA

2.1. Določitev izvršitelja

Ko sodišče sprejme odločitev o neposrednem odvzemu otroka, mora določiti izvršitelja. Sodišče določi izvršitelja s sklepom, praviloma s sklepom o začasni odredbi ali sklepom o izvršbi končne odločbe z neposredno izročitvijo otroka (v nadaljevanju **izvršilni sklep**, drugi odstavek 238.e člena ZIZ), če ne, pa kasneje s posebnim sklepom (drugi odstavek 44.a člena ZIZ). Sodišče pri izdaji sklepa lahko upošteva upnikov predlog, ni pa nanj vezano (drugi odstavek 238.e člena ZIZ).

Kadar je predlagatelj CSD, je priporočljivo, da predlaga izvršitelja upošteva je morebitne pretekle dobre izkušnje pri medsebojnem sodelovanju, s čimer lahko pripomore k čim bolj subtilnemu

in [28/19](#)).

⁸Zakon o nalogah in pooblastilih policije (Uradni list RS, št. [15/13](#), [23/15 – popr.](#), [10/17](#), [46/19](#) – odl. US in [47/19](#)).

⁹Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr. in 25/17 – Zvaj).

¹⁰Zakon o vrtcih (Uradni list RS, št. [100/05](#) – uradno prečiščeno besedilo, [25/08](#), [98/09](#) – ZIUZGK, [36/10](#), [62/10](#) – ZUPJS, [94/10](#) – ZIU, [40/12](#) – ZUJF, [14/15](#) – ZUUJFO in [55/17](#)).

¹¹Zakon o osnovni šoli (Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16 – ZOFVI-L).

¹²Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 41/17).

¹³Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. [50/12](#) – uradno prečiščeno besedilo, [6/16 – popr.](#), [54/15](#), [38/16](#), [27/17](#), [23/20](#) in [91/20](#)).

¹⁴Pravilnik o opravljanju službe izvršitelja (Uradni list RS, št. [18/03](#), [83/06](#), [59/11](#), [35/16](#) in [34/19](#)), zlasti 128. člen (izvršitev odločbe o varstvu in vzgoji), 129. člen (kraj in čas odvzema), 130. člen (način odvzema), 131. člen (zapisnik o odvzemu in izročitvi otroka), 132. člen (potrdilo o izročitvi otroka), 133. člen (izvršitev odločbe o osebnih stikih z otrokom), 134. člen (odstop od izvršitve odločbe o osebnih stikih); 134.a člen (izvršitev drugih odločb o odvzemu otroka).

¹⁵Glej <https://www.scsd.si/katalogi/katalog-javnih-pooblastil/>, str. 88–90 (še neobjavljen).

pristopu. Ob tem je smotno, da sodišče predhodno z izvršiteljem vzpostavi stik in preveri možnost prevzema naloge ter sodelovanja. Že v predlogu oziroma mnenju je treba pojasniti razloge za povečano tveganje, pri čemer je v pomoč opomnik Ocena tveganja.

Pri določitvi izvršitelja naj sodnik upošteva tudi okoliščine na strani izvršitelja, zaradi katerih predlagani/predvideni izvršitelj odvzema otroka ne bi mogel izpeljati. Sodišče naj, zlasti v nujnih zadevah, pri izvršitelju pred njegovo določitvijo poizve o njegovi morebitni zasedenosti ali neodložljivi odsotnosti, ki bi ovirala opravo dejanja. Nujne zadeve so tiste, v katerih z izvršitvijo ni mogoče čakati.

Sodišče lahko določi kateregakoli izvršitelja. Odvzem otroka lahko opravljajo vsi izvršitelji.

V primeru, ko gre za odvzem več otrok hkrati, je smiselno pretehtati potrebo po prisotnosti več izvršiteljev. Sodišče lahko določi več izvršiteljev, če je glede na okoliščine primera to potrebno. V tem primeru sodišče določi, kdo izmed določenih izvršiteljev koordinira opravo izvršbe (238.e člen ZIZ).

Če je treba odvzem opraviti v času sodnih počitnic (83. člen Zakona o sodiščih – ZS),¹⁶ je v osmem odstavku 18. člena Pravilnika določeno, da Zbornica izvršiteljev Slovenije pripravi seznam izvršiteljev, ki zaradi zagotavljanja nemotene oprave izvršilnih dejanj v zadevah glede varstva in vzgoje otrok ter glede osebnih stikov z otroki v primerih, ko bi bilo nevarno odlašati, opravljajo izvršilna dejanja v času sodnih počitnic. Seznam izvršiteljev z njihovimi kontaktnimi podatki posreduje Vrhovnemu sodišču Republike Slovenije in Ministrstvu za pravosodje najkasneje do 30. junija.

Komunikacija med izvršiteljem in sodnikom lahko poteka telefonsko ali na drug način, če je zagotovljena varnost komunikacije in če to ustreza časovni dinamiki zadeve. O opravljenem telefonskem razgovoru se v sodnem spisu napravi uradni zaznamek s kratko vsebino (71. člen Sodnega reda).¹⁷

2.1.1. Razlogi za izločitev izvršitelja

Pri določitvi izvršitelja sodišče upošteva tudi morebitne okoliščine, zaradi katerih bi bil izvršitelj lahko izločen. Zato je priporočljivo, da se sodnik z obstojem morebitnih izločitvenih razlogov predhodno seznaní in še pred določitvijo izvršitelja z njim vzpostavi stik.

Izvršitelj ne sme opravljati dejanj izvršbe in zavarovanja v zadevah, iz katerih neposredno ali posredno izhajajo pravice in obveznosti zanj, za njegovega zakonca ali osebo, s katero živi v zunajzakonski skupnosti, za osebe, s katerimi je v sorodstvu v ravni vrsti do kateregakoli kolena, v stranski vrsti ali po svaštvu do četrtega kolena, ali za osebe, s katerimi je v odnosu posvojitelja, posvojenca, rejnika ali skrbnika, ali v zadevah, v katerih je zakoniti zastopnik, pooblaščenec ali pooblastitelj stranke ali udeleženca, ali za pravne osebe, pri katerih je član, ustanovitelj ali družbenik ali član njenih organov, ali če so podane druge okoliščine, ki vzbujajo dvom o njegovi nepristranskosti (drugi odstavek 288. člena ZIZ). Izločitveni razlog je podan tudi v primeru, če okoliščine iz drugega odstavka 288. člena ZIZ obstajajo v razmerju do izvršiteljevega namestnika ali pomočnika (tretji odstavek 288. člena ZIZ).

Zoper sklep o določitvi izvršitelja ni pritožbe, stranke pa lahko v osmih dneh od prejema sklepa iz razlogov po tretjem odstavku 44.a člena ZIZ zahtevajo izločitev izvršitelja (četrti odstavek 44.a

¹⁶Zakon o sodiščih (Uradni list RS, št. [94/07](#) – uradno prečiščeno besedilo, [45/08](#), [96/09](#), [86/10](#) – ZJNepS, [33/11](#), [75/12](#) – ZSPDLS-A, [63/13](#), [17/15](#), [23/17](#) – ZSSve, [22/18](#) – ZSICT in [16/19](#) – ZNP-1).

¹⁷ Sodni red (Uradni list RS, št. [87/16](#)).

člena ZIZ). O predlogu mora sodišče odločiti v roku treh dni (šesti odstavek 44.a člena ZIZ).

Če sodišče izvršitelja s sklepom razreši, hkrati določi novega in pri tem upošteva drugi odstavek 238.e člena ZIZ.

2.1.2. Odpoklic izvršitelja

Izvršitelja, ki je določen s sklepom sodišča, pa izvršilnih dejanj ne opravi v rokih, določenih z ZIZ in Pravilnikom, lahko sodišče odpokliče (deveti odstavek 44.a člena ZIZ). Z istim sklepom določi novega izvršitelja. Pri določitvi novega izvršitelja naj sodišče smiselno upošteva točki 2.1 in 2.1.2 protokola.

Razlogi za določitev drugega izvršitelja morajo biti zaznamovani v evidenci sodišča o imenovanju izvršiteljev (deseti odstavek 44.a člena ZIZ).

2.2. Določitev strokovne osebe

Sodišče s sklepom določi strokovno usposobljeno osebo (tretji odstavek 238.e člena ZIZ, 128. člen Pravilnika, v nadaljevanju: **strokovna oseba**) oziroma pristojno strokovno institucijo. V primeru, ko je določena institucija, predstojnik institucije oziroma odgovorna oseba določi eno ali več strokovno usposobljenih oseb.

Če je sodišče določilo strokovno institucijo, izvršitelj vzpostavi kontakt z odgovorno osebo (na primer pomočnik direktorja CSD, predstojnik, ravnatelj, strokovni vodja), ki takoj imenuje strokovno osebo in ji izda ustrezno pooblastilo ter o tem obvesti izvršitelja.

2.2.1. Oblikovanje predloga s strani CSD

Kadar je predlagatelj CSD, naj že v predlogu navede strokovno osebo, ki bo navzoča pri izvršitvi sklepa (128. člen Pravilnika).

CSD mora pri podaji predloga glede strokovne osebe v največji možni meri upoštevati:

- da je to oseba, ki je predhodno z otrokom že sodelovala, jo otrok pozna, ji zaupa in ki kar najbolj pozna otrokove potrebe, čustvovanje, odzivanje, specifikke....;
- da je strokovna oseba v kar največji možni meri seznanjena z družinskimi razmerami otroka, staršev oziroma dolžnika, vlogami, medosebnimi odnosi, posebnostmi, navadami, tveganji, stanovanjskimi razmerami, morebitno vključenostjo otroka v dejavnosti izven družine in drugimi okoliščinami, ki jih je treba upoštevati ob načrtovanju poteka izvršbe;
- da strokovna oseba pozna svoje naloge, načine delovanja z omejitvami in osnovnimi pravili ter pooblastila sodelujočih;
- da ima strokovna oseba posebna strokovna znanja in veščine za delo z otroki ter osebnostne lastnosti, ki omogočajo primeren pristop, spretnosti situacijskega in fleksibilnega odzivanja;
- da zaradi zgoraj navedenih razlogov ni primerno, da bi v postopku neposredne izvršbe sodelovala strokovna oseba, ki je trenutno razporejena v interventno službo.

V primeru odvzema več otrok hkrati je smiselno že v predlogu pretehtati, ali bi bila potrebna prisotnost več strokovnih oseb (na primer zaradi različnosti potreb ali specifik posameznih otrok ali če so s posameznimi otroki vzpostavljali stike različni strokovni delavci, zaradi možnosti dostopa do otrok ...).

Zaradi navedenega je smiselno, da se na predhodnem internem timskem sestanku pred podajo predloga sodišču na CSD dogovorijo, kateri strokovni delavec ali delavci bodo pri izvršitvi prisotni.

Da bi se izognili zastojem zaradi morebitne nenačrtovane odsotnosti strokovne osebe, je v predlogu smotno navesti, da bo v primeru zadržanosti (na primer nepredvidena odsotnost) po pooblastilu odgovorne osebe prisotna druga strokovna oseba. Ob tem je nujno, da je ta druga oseba natančno seznanjena s celotno družinsko situacijo, razmerami v družini in drugimi okoliščinami ter še posebej z vsemi značilnostmi otrokove duševne razvitosti, njegovimi razvojnimi potrebami, osebnostjo, njegovo občutljivostjo in drugimi specifikami.

Če je namesto strokovne osebe določena strokovna institucija CSD, priporočila v tej točki smiselno veljajo za odločanje odgovorne osebe ali od nje pooblaščenega osebe CSD.

2.2.2. Prerazporeditev delovnega časa zaradi sodelovanja pri neposrednem odvzemu otroka

Če je strokovna oseba zaposlena na CSD, je treba zagotoviti, da bo ne glede na delovni čas CSD prisotna. Če se bo neposredna izvršitev izvajala izven delovnega časa, se delavcu zaradi potreb delovnega procesa prerazporedi delovni čas oziroma odredi nadurno delo, skladno z veljavnimi predpisi. Zaradi navedenega je smiselno, da se na internem timskem sestanku na CSD dogovorijo, kateri strokovni delavec ali delavci bodo pri izvršitvi prisotni. Odgovorna oseba ali od nje pooblaščenega oseba poskrbi za posredovanje pooblastila.

CSD je dolžan zagotoviti možnost komuniciranja v poslovnem času prek elektronske pošte ali telefona glavne pisarne oziroma na kak drug dogovorjen način tudi po izteku poslovnega časa CSD.

2.2.3. Izbira strokovne osebe ali strokovne institucije s strani sodišča

Največkrat bo strokovna oseba delavec CSD, strokovna oseba pa je lahko tudi delavec druge ustrezne institucije (na primer zavoda, šole, vrta, bolnišnice). V tem primeru se smiselno uporabljajo priporočila, ki veljajo za delavca CSD.

Ko je strokovna oseba delavec CSD, je to strokovni delavec po 69. členu ZSV.¹⁸ Določitev strokovne osebe CSD ni vezana na trenutno krajevno pristojnost CSD po 81. členu ZSV.

Če je treba, lahko sodišče – zlasti ko gre za odzem več otrok hkrati – določi tudi več strokovnih oseb. V primeru, ko sodišče določi strokovno institucijo, odgovorna oseba ali od nje pooblaščenega oseba presodi potrebo po prisotnosti več strokovnih oseb in jih določi. V posebnih primerih je mogoča tudi postavitev več strokovnih institucij.

Kadar ni predlagatelj CSD, sodišče pri imenovanju strokovne osebe upošteva predvsem razmere in potrebe posameznega otroka (prvi in četrti odstavek 129. člena Pravilnika).

Strokovna oseba sodeluje z izvršiteljem (mu svetuje) pri izbiri kraja, načina in časa odvzema otroka. Ob samem odvzemu otroka strokovna oseba pazi na varstvo koristi otroka in svetuje izvršitelju, da odzem poteka tako, da se kar najbolj varujejo otrokova osebnost, integriteta in zdravje ter da se

¹⁸Člen 69 ZSV: »Strokovni delavci po tem zakonu so delavci, ki so končali višjo ali visoko šolo, ki izobražuje za socialno delo, in so opravili šestmesečno pripravništvo ali imajo šest mesecev delovnih izkušenj na področju socialnega varstva ter strokovni izpit za delo na področju socialnega varstva. Strokovni delavci so tudi delavci, ki so končali višjo ali visoko šolo psihološke ali biopsihološke smeri, pedagoške smeri in njenih specialnih disciplin, upravne, pravne, sociološke, zdravstvene smeri – smer delovne terapije in teološke smeri z ustrežno specializacijo ter imajo opravljeno devetmesečno pripravništvo ali imajo devet mesecev delovnih izkušenj na področju socialnega varstva in opravljen strokovni izpit po tem zakonu.«

odvzem opravi na način, ki je za otroka najmanj obremenjujoč.

Sodišču so pri imenovanju strokovne osebe v pomoč podatki o predhodni obravnavi otroka oziroma družine. Če sodnik o tem nima nobenih informacij, pri pristojnem CSD (izjemoma morda tudi zavodu, šoli, vrtcu) pridobi podatke o ustrezni strokovni osebi, ki bo prisotna pri neposrednem izvršilnem dejanju.

Strokovna oseba naj ne bo oseba, ki neposredno sodeluje v otrokovem izobraževalnem procesu v šoli, ali oseba, ki je vzgojitelj v vrtcu, če obstaja možnost, da bo otrok tudi po izvršenem odvzemu nadaljeval vzgojno-izobraževalni proces v istem vzgojno-varstvenem ali vzgojno-izobraževalnem zavodu.

Pred določitvijo strokovne osebe sodišče pri njej predhodno preveri, ali so na njeni strani kakšne okoliščine, zaradi katerih naloženega dela ne more izvesti, in ali morebiti obstajajo okoliščine, zaradi katerih bi stranka lahko zahtevala njeno izločitev. Gre zlasti za okoliščine, ki so glede izvršitelja navedene v drugem odstavku 288. člena ZIZ.

O komunikaciji s strokovno osebo sodnik naredi v spisu uradni zaznamek; če je komunikacija pisna, je to del sodnega spisa.

Že v tej fazi je treba izpostaviti dolžnost vseh glede varovanja tajnosti, da zavezanec ne izve za načrtovano opravo izvršbe in da se tudi sicer varuje tajnost postopka.¹⁹

Če sodnik nima nobenih posebnih informacij za določitev strokovne osebe, kar velja zlasti pri izvršbah končnih odločb, ki se vodijo na predlog upnika, je priporočeno, da zaradi hitrosti postopanja v izvršilnem sklepu (sklepu o izvršbi) določi kar CSD kot strokovno institucijo.

2.3. Odredba sodišča za vstop v zaprt prostor

Kadar je izvršilno dejanje treba opraviti v zaklenjenem prostoru, pa dolžnik ni navzoč ali prostora noče odpreti, ga na podlagi odredbe sodišča nasilno odpre izvršitelj ali njegov namestnik v navzočnosti dveh polnoletnih občanov (tretji odstavek 49. člena ZIZ) oziroma za to pooblasti ključarja (tretji odstavek 129. člena Pravilnika).

Ko se pričakuje, da bo treba odvzem opraviti v zaprtem prostoru, zlasti ko to izhaja iz ocene tveganja, je smotno, da sodišče hkrati z določitvijo izvršitelja izda tudi odredbo za vstop v zaprti prostor. Če odredbe ne izda hkrati z določitvijo izvršitelja, jo lahko izda tudi kasneje. Če je treba, lahko izvršitelj kasneje zahteva izdajo ustrezne odredbe za odpravo ali odstranitev ovir (primerjaj prvi odstavek 46. člena Pravilnika).

3. POSTOPANJE PO IZDAJI IZVRŠILNEGA SKLEPA

3.1. Vročitev izvršilnega sklepa

Sodišče vroči izvršilni sklep upravičencu in izvršitelju ter strokovni osebi ali strokovni instituciji, ki ju je določilo v izvršilnem sklepu. Če sodišče v izvršilnem sklepu določi, da se otroka odvzame takoj, vročitev sklepa zavezancu opravi izvršitelj (peti odstavek 238.e člena ZIZ) po pravilih iz drugega odstavka 130. člena Pravilnika.

Sodišče izvršitelju vroči najmanj tri izvode (drugopise oziroma duplikate) izvršilnega sklepa (tretji

¹⁹ Glej 260. člen Kazenskega zakonika (KZ-1) in 43. člen Zakona o nepravdnem postopku (ZNP-1).

odstavek 130. člena Pravilnika). Če je izvršilni sklep izdalo na predlog stranke v postopku, k sklepu o odvzemu, ki ga posreduje izvršitelju zaradi vročitve zavezancu, priloži tudi izvod vlog(e) nasprotnega udeleženca.

3.2. Komunikacija med udeleženci

Sodišče izvršitelju pisno ali po telefonu (o čemer naj v spisu naredi uradni zaznamek) posreduje vse informacije iz sodnega spisa, za katere meni, da so pomembne za načrtovanje in izvedbo odvzema otroka, ter lastno oceno tveganja, glede na znane okoliščine, ki so predvidene v opomniku Ocena tveganja.

V postopku izvršbe z neposredno izročitvijo je treba zagotoviti nemoteno in hitro komunikacijo med vsemi udeleženci. Ta lahko poteka pisno, po elektronski pošti ali preko drugih oblik komuniciranja na daljavo, če je mogoče zagotoviti njihovo varnost. Sestanki naj se, če je le mogoče, izvedejo z osebnim srečanjem ali videokonferenco, v nujnih primerih po telefonu, pri čemer je treba vse informacije in dogovore zabeležiti in ustrezno dokumentirati.

Izvršitelj takoj po prejemu izvršilnega sklepa vzpostavi stik s strokovno osebo ali strokovno institucijo, ki jo je sodišče imenovalo v sklepu (prvi odstavek 129. člena Pravilnika).

Če stika s strokovno osebo ali strokovno institucijo ne uspe vzpostaviti pravočasno ali če meni, da določena strokovna oseba noče sodelovati v postopku ali ne sodeluje ustrezno, o tem nemudoma obvesti sodnika, ki je izdal izvršilni sklep, in mu predlaga, naj izda navodila o nadaljnjem ravnanju.

Sodnik v takem primeru navedbe izvršitelja čim prej preveri pri določeni strokovni osebi oziroma instituciji. Po potrebi sodnik s sklepom določi drugo strokovno osebo oziroma institucijo.

Kadar je strokovna oseba delavec CSD, si mora prizadevati, da od preostalih strokovnih delavcev CSD predhodno pridobi vse aktualne podatke in pomembne informacije (na primer o specifikah staršev, bivanjskih razmerah, vključenosti otrok v dejavnosti izven družinskega okolja, drugih posebnostih in razmerah, pomembnih za izvedbo), ki bi pripomogle k lažjemu načrtovanju izvršbe in izvedbe.

Priporočljivo je, da se znotraj CSD takoj skliče interni posvetovalni timski sestanek, na katerem sodeluje tudi odgovorna oseba ali od nje pooblaščen oseba, z namenom, da se:

- pridobijo morebitni novi podatki in posredujejo morebitne nove informacije o trenutnih razmerah otroka in družine, ki so pomembni pri načrtovanju poteka neposrednega odvzema, od drugih strokovnih delavcev;
- izdelata preliminarne ocene tveganja pri neposredni izvršitvi sklepa sodišča; v pomoč pri oceni tveganja je opomnik Ocena tveganja, ki se uporablja kot pripomoček za pripravo in načrtovanje neposrednega odvzema skupaj z izvršiteljem;
- oblikuje predlog glede kraja, časa in načina neposrednega odvzema otroka.

Določbe tega protokola o vlogi in nalogah strokovne osebe se smiselno uporabljajo tudi v primerih, ko sodišče določi strokovno osebo, ki ni delavec CSD.

3.3. Izdelava ocene tveganja

Ko izvršitelj vzpostavi stik s strokovno osebo, kar naj bi bilo nemudoma oziroma najkasneje v roku treh dni od prejema sklepa, mu ta predstavi preliminarno oceno, ga seznaniti z dosedanjimi ugotovitvami in predlaga nadaljnje postopanje, potem pa skupaj izdelata oceno tveganja, in sicer:

- v primeru, da se z oceno ugotovi **nizka stopnja tveganja**, je mogoče pričakovati, da so starši (oziroma dolžnik) odhod otroka sprejeli, otroku dali za odhod »psihološko dovoljenje« in ga primerno pripravili ter ga bodo prostovoljno predali. Z namenom zmanjšanja bremena negotovosti in otrokovih stisk so bile – če so okoliščine posameznega primera dopuščale – predhodno, v okviru načrta pomoči otroku in družini, že opravljene posamezne aktivnosti, na primer pogovor z otrokom v smislu informiranja o odhodu, srečanje z rejniško družino na njihovem domu, ogled zavoda, v katerega bo otrok nameščen, pogovor v smislu priprave otrokovih stvari, ki jih potrebuje, in druga opravila, ki pripomorejo k otrokovemu mirnemu odhodu. V takih primerih je le izjemoma potrebna pomoč policije;
- v primeru, da se z oceno ugotovi **srednja ali visoka stopnja tveganja**, se izvršitelju ob prvem stiku (sestanku) podrobno predstavijo preliminarna ocena in ugotovitve CSD oziroma internege tima CSD glede ocenjene stopnje tveganja (v predstavitvi morajo biti podrobno opisane življenjske razmere in vse posebnosti družine ter konkretnega otroka, izkušnje CSD, pridobljene pri sodelovanju z družino, tveganja in vse, kar je pomembno upoštevati pri pripravi in načrtovanju), hkrati se mu že predstavi predloge glede morebitnih potreb po dodatnih aktivnostih, in sicer so to lahko:
 - druge poizvedbe (na primer v vzgojno-varstvenih zavodih, socialnovarstvenih zavodih, zdravstvenih ustanovah, policiji, društvih, kulturnih organizacijah ...),
 - vključitev drugih služb (na primer policije, zdravstvenega osebja, nujne medicinske pomoči, psihologa, ključarja, gasilcev, prevajalca, tolmača, policijskega pogajalca ...),
 - sklic sestanka z vsemi, ki bodo sodelovali pri neposrednem odvzemu; če je mogoče, naj se na sestanku zagotovi prisotnost sodnika, ki je odredil odvzem.

Izvršitelj in strokovna oseba nemudoma, najkasneje naj bo to v roku treh dni po prejemu sklepa o odvzemu otroka, opravita sestanek. O sestanku skupaj sestavita zapisnik, ki ga hranita oba, izvršitelj ga vloži v izvršiteljev spis. Priloga tega zapisnika mora biti njuna skupna ocena tveganja.

Na sestanku izvršitelj s pomočjo strokovne osebe opredeli:

- kraj odvzema otroka,
- čas odvzema otroka,
- način odvzema otroka,
- druge glede na situacijo nujno prisotne osebe pri odvzemu otroka, zlasti prisotnost zdravstvenih delavcev, gasilcev, ključavničarja, policije in drugih strokovnjakov, katerih prisotnost je potrebna za varen in učinkovit odvzem otroka (prvi odstavek 129. člena Pravilnika).

Izvod zapisnika s priloženo oceno tveganja izvršitelj nemudoma posreduje sodišču. Če takega zapisnika ni mogoče sestaviti zaradi nujnosti dejanja, ga izvršitelj izroči sodišču naknadno, vendar najkasneje drugi dan po opravi odvzema otroka.

V izjemnih situacijah, ko je treba odvzem otroka opraviti tako hitro, da sestanka osebno ni mogoče izvesti, ali obstajajo druge okoliščine, zaradi katerih sestanka ni mogoče opraviti (začasna bolniška odsotnost, višja sila), se ta komunikacija izvede telefonsko ali na drug primerno varen način. V tem primeru izvršitelj o pogovoru naredi uradni zaznamek in na njegovi podlagi sestavi zapisnik, ki ga posreduje sodišču.

V zahtevnejših primerih, zlasti ko gre za srednjo in visoko stopnjo tveganja, je priporočljivo, da je na sestanku prisoten sodnik, ki je odvzem odredil.

Izvršitelj lahko podatke, potrebne za ugotovitev najprimernejšega časa in kraja odvzema otroka, pridobi tudi s poizvedovanjem pri vzgojno-varstvenih, vzgojno-izobraževalnih, zdravstvenih in socialnovarstvenih zavodih, ki so mu te podatke dolžni nemudoma posredovati (drugi odstavek 129. člena Pravilnika).

3.4. Izdelava načrta neposrednega odvzema otroka

Izvršitelj mora odvzem otroka skrbno načrtovati (tretji odstavek 129. člena Pravilnika).

Kadar je mogoče pričakovati, da bo zavezanec otroka fizično zadrževal ali mu na kakršenkoli drugačen način poskušal preprečiti odhod, oziroma ko iz ocene tveganja izhaja, da obstaja srednja ali visoka stopnja tveganja, je, če je le mogoče, odvzem treba načrtovati v okolju in času, ko zavezancev ni v neposredni bližini.

Če v otrokovi sorodstveni ali socialni mreži obstaja oseba, ki ima uvid v nujnost pomoči otroku v smislu odvzema in bi lahko pripomogla k zmanjšanju tveganja odvzema, je smotrno razmisliti o njeni vključitvi.

Izvršitelj mora, kadarkoli meni, da potrebuje navodila sodišča, sodišču takoj predlagati izdajo ustreznih odredb. Sodišče je izvršitelju navodila dolžno dati. Če jih da po telefonu ali na drug nedokumentiran način, o tem sodnik napravi v sodnem spisu uradni zaznamek, izvršitelj pa v svojem spisu.

3.4.1. Sodelovanje policije

Če izvršitelj ali sodišče oceni, da je potrebna asistenco policije (tretji odstavek 238.e člena ZIZ in tretji odstavek 129. člena Pravilnika),²⁰ izvršitelj o tem nemudoma pisno ali telefonsko obvesti pristojno policijsko postajo.

Praviloma izvršitelj obrazloženo zahtevo za asistenco policije vloži pisno, najmanj sedem dni pred načrtovanim opravljanjem nalog, v njej pa morajo biti navedeni razlogi, zaradi katerih je treba zagotoviti asistenco policistov, in zakonska podlaga za izvajanje nalog in pristojnosti, pri katerih je prišlo do upiranja ali ogrožanja oziroma le-to izvršitelj utemeljeno pričakuje (drugi odstavek 12. člena ZNPPol).

V primeru nujnega ukrepanja, ko je treba nemudoma začeti z načrtovanjem odvzema otroka in je mogoče pričakovati upiranje ali ogrožanje, se lahko za takojšnjo asistenco zaprosi ustno, tako da izvršitelj pokliče na pristojno policijsko postajo ali na telefonsko številko 113. Ob tem mora izvršitelj pojasniti, da zaproša za policijsko asistenco in da bo podal tudi pisni zahtevek, vendar pa zaradi nujnosti čimprejšnje izvedbe odvzema otroka potrebuje kontaktno osebo, ki bo sodelovala pri izdelavi načrta izvedbe. V tem primeru se policiste seznanijo z vsemi do tedaj znanimi podatki, ki so pomembni za nudenje asistenc. Izvršitelj mora najkasneje v 24 urah po zagotovitvi asistenc policijski postaji izročiti tudi pisni zahtevek (tretji odstavek 12. člena ZNPPol).

Izvršitelj se načeloma dogovori za sestanek s komandirjem pristojne policijske postaje oziroma osebo, ki jo je ta pooblastil, na sestanku mora biti navzoča tudi strokovna oseba.

Policija bo zagotovila policijsko asistenco, če bo pri izvajanju nalog upravičenca prišlo do upiranja ali ogrožanja ali če se to utemeljeno pričakuje, skladno z 12. členom ZNPPol.

²⁰Pomoč policije v smislu določila tretjega odstavka 238.e člena ZIZ v zvezi z 51. členom ZIZ pomeni asistenco policije v smislu 12. člena ZNPPol.

Če je na sestanku s policijo navzoč sodnik, sestanek vodi sodnik. Lahko ga po njegovem nalogu vodi tudi druga oseba. O sestanku se napravi zapisnik. Izvod zapisnika se izroči izvršitelju, policiji in strokovni osebi.

3.4.2. Zapisnik z načrtom izvršbe

Ko se ob odvzemu otroka pričakuje večji odpor, je treba skupaj skrbno izdelati načrt izvršbe in v njem natančno opredeliti vloge vseh udeleženih oseb.

Če sodnik ni prisoten, sestanek vodi izvršitelj, ki nato izvod zapisnika nemudoma posreduje sodišču, najkasneje naslednji dan po sestanku. Obvezna dela zapisnika sta skupna ocena tveganja in končni načrt izvršbe, ki ga izvršitelj sestavi ob sodelovanju policije in strokovne osebe.

Na sestanku strokovna oseba in izvršitelj seznanita policiste z vsemi že zbranimi podatki o družini, starših (zdravstveno stanje – psihične težave, odvisnost od alkohola, prepovedanih drog ali drugih psihoaktivnih substanc, gibalna oviranost, sposobnost razumevanja ...) in otroku (ali obiskuje vrtec, šolo, kakšne dejavnosti obiskuje, ali ima odločbo za dodatno strokovno pomoč, kakšne so njegove morebitne posebne potrebe, telesne omejitve, ali ima težave zaradi uživanja alkohola, prepovedanih drog ali drugih psihoaktivnih substanc, ali ima sorojence, kakšni so njegovi odnosi in stiki s preostalimi sorodniki (stari starši, tete, strici), ima kakšno osebo, ki ji zaupa (vzgojiteljico, učiteljico, socialno delavko ...)), ki bi utegnili biti pomembni za načrtovanje načina oprave izvršbe, in z dosedanjo oceno tveganja ter predvidenim časom in krajem odvzema otroka (tretji odstavek 238.e člena ZIZ in tretji odstavek 129. člena Pravilnika).

Izvršitelj na podlagi ugotovitev s sestanka s strokovno osebo (in policijo) dokončno določi čas in kraj odvzema otroka ter izdela **načrt izvršbe**, pri čemer upošteva, da mora biti odvzem otroka izveden hitro in da predvsem zaradi varstva koristi otroka ne sme potekati javno (četrti odstavek 129. člena Pravilnika).

3.4.3. Vsebina načrta izvršbe

V načrtu izvršbe je treba opredeliti kraj in čas odvzema otroka.

Kraj in čas izvršbe izvršitelj določi – če je le mogoče – tako, da se otroka odvzame na kraju, kjer zavezanec za izročitev otroka ni prisoten, razen če iz ocene tveganja izhaja, da se pričakuje neoviran in nemoten odvzem otroka, in da se – če je le mogoče – otroka ne odvzame na njegovem domu. Treba je izbrati kraj, kjer bo odvzem za otroka potekal najmanj obremenjujoče.

Stanovanje ali hiša sta le izjemoma primerna kraja za odvzem otroka, praviloma takrat, ko se pričakuje, da ne bo prišlo do fizičnega ali drugačnega odpora zavezanca. Ob najmanjšem sumu, da bi lahko prišlo do odpora, se izbira takega kraja odsvetuje, razen če to narekuje varstvo življenja in zdravja otroka ali če bi bil sicer odvzem otroka onemogočen. Primernejši kraji za odvzem otroka so šola, vrtec ali druga ustanova oziroma zavod (na primer bolnišnica), kjer se otrok nahaja. Če je otrok nameščen v zavod, je najprimernejši kraj za odvzem otroka takšen zavod.

V načrtu je treba jasno opredeliti, kdo je lahko/mora biti prisoten na kraju odvzema otroka.

To so izvršitelj, strokovna oseba, policisti (koliko policistov je potrebno na kraju, morda še kriminalisti), po potrebi se vključi policijskega pogajalca, če se ob odvzemu otroka pričakuje večja nevarnost (predhodna odklonska ravnanja zavezanca, grožnje, nasilje....), ključavničarja, ko se načrtuje vstop v zaklenjen prostor, gasilce, kadar se pričakuje nevarnost padcev z višine, povzročitve požarov, eksplozije ... Glede na zdravstveno stanje otroka ali zavezanca sta prisotna

tudi zdravnik in zdravstveno osebje, nadalje psiholog, učiteljica ali vzgojiteljica, morda oseba, ki ji otrok zaupa. Poleg zavezanca in osebe, ki ji je otroka treba izročiti, je lahko navzoč tudi pooblaščenec udeleženca.²¹

Določiti je treba, kdo bo poleg izvršitelja neposredno ob njem in kdo bo v njegovi bližini, saj lahko preveč oseb neposredno na kraju otroka spravlja v še večjo stisko.

Če je treba odvzem otroka opraviti na javnem kraju, ker je to neizogibno potrebno zaradi varstva življenja in zdravja otroka ali ker bi bilo sicer odvzem nemogoče izvršiti, mora izvršitelj o tem obvezno obvestiti policijo. Javno pri tem pomeni, da se odvzem opravlja na območju, kjer obstaja možnost, da bi tretje osebe vizualno opazovale in snemale neposreden odvzem otroka naključnim tretjim osebam, se vmešavale v postopek odvzema in podobno. Tretje osebe so vse osebe, ki niso prisotne pri odvzemu otroka po nalogu sodišča, izvršitelja ali policije. Za javni kraj se štejejo tudi ulica, prostori pred hišo, kot so na primer dovozi k hiši, prostori šole, kjer so prisotni učenci, bolnišnica ali zdravstveni zavod, kjer so prisotni zunanji obiskovalci zavoda. Smiselno enako velja za športna in kulturna društva.

Če bo policija izvajala svoje naloge, bo v okviru načrta izvedbe opredeljena tudi morebitna začasna omejitev gibanja (56. člen ZNPPol).

Tudi ko izvršitelj po razgovoru s strokovno osebo meni, da asistenca policije ni potrebna, policijo obvesti o kraju in času odvzema.

Če se otroka odvzame iz vzgojno-varstvenega, vzgojno-izobraževalnega ali socialnovarstvenega zavoda, zdravstvene ustanove, pri izvajalcu vsebin za otroke v športnem ali kulturnem združenju, na letališču ali drugem podobnem kraju, mora biti odvzem opravljen nejavno, diskretno. Diskretno pomeni, da razen oseb, ki po sodnem ali izvršiteljevem nalogu vedo za opravo odvzema in morajo biti na odvzemu prisotne, druge osebe takšnega ukrepa ne opazijo ali ga le minimalno zaznajo.

Odvzem otroka se naj – če se le da – ne opravi v razredu ali podobni skupini, v prisotnosti drugih otrok oziroma drugih odraslih oseb. Če je treba odvzem otroka opraviti v času pouka in je otrok v razredu, naj zaposleni v zavodu otroka diskretno pospremijo iz razreda na kraj odvzema otroka, ki naj bo zbornica, pisarna ravnatelja ali drug ustrezen prostor. Smiselno enako velja, če se odvzem otroka opravi v bolnišnici, zavodu, na letališču ali v drugem podobnem okolju. Otroka se lahko odvzame ob zaključku dnevnega programa varstva oziroma izobraževanja, razen če koristi otroka narekujejo drugačen odvzem (peti odstavek 129. člena Pravilnika).

Osebe, zaposlene v ustanovah, kje se opravi odvzem otroka, so dolžne sodelovati z izvršiteljem in strokovno osebo, ki je navzoča pri odvzemu, na način, da zagotovijo, da dejanja potekajo nejavno in da so prisotne le nujno potrebne osebe (peti odstavek 129. člena Pravilnika).

3.4.4. Sodelovanje s predstojniki drugih zavodov in institucij

Če izvršitelj načrtuje opravo odvzema otroka v vzgojno-varstvenem, vzgojno-izobraževalnem ali socialnovarstvenem zavodu, zdravstvenem domu, pri izvajalcu vsebin za otroke v športnem ali kulturnem združenju, na letališču, železniški ali avtobusni postaji oziroma drugem podobnem kraju,

²¹Člen 87 Zakona o pravdnem postopku (ZPP) v zvezi s 15. členom ZIZ: »(1) V postopku pred okrajnim sodiščem je lahko pooblaščenec vsak, kdor je popolnoma poslovno sposoben. (2) Če sodišče ugotovi, da pooblaščenec, ki ni odvetnik, ni sposoben za zastopanje, opozori stranko na škodljive posledice, ki lahko nastanejo zaradi nepravilnega zastopanja. (3) V postopku pred okrožnim, višjim in vrhovnim sodiščem je pooblaščenec lahko samo odvetnik ali druga oseba, ki je opravila pravniški državni izpit. (4) Za zastopanje pred sodiščem se lahko pooblasti tudi odvetniška družba.« O pooblastilu glej tudi šesti odstavek 40. člena ZIZ.

mora pri določitvi časa in načina odvzema otroka sodelovati tudi predstojnik zavoda ali odgovorna oseba letališča ali drugega podobnega kraja.

Izvršitelj mora predhodno navezati stik s predstojnikom (peti odstavek 129. člena Pravilnika). Po možnosti se zaradi zagotovitve tajnosti sestanek izvede izven ustanove ali zavoda, morda na CSD.

Na sestanku je treba:

- predstaviti podatke o tem, za katerega otroka gre,
- predstaviti osnovne razloge, zakaj je po izvršiteljevi oceni ta kraj najprimernejši,
- predstaviti doslej izdelano oceno tveganja,
- izdelati usklajen in natančen načrt poteka (od neposrednega odvzema do izročitve upniku oziroma namestitve k drugi osebi, rejniku ali v zavod), upošteva več možnih scenarijev,
- razdeliti vloge s pojasnilom glede dovoljenih ravnanj in načinov delovanja posameznih služb in oseb, z omejitvami in osnovnimi pravili,
- pojasniti pomen medsebojnega sodelovanja in oblikovanja predstave o skupnem cilju.

Predstojnik je dolžan sodelovati z izvršiteljem in mu zagotoviti podatke o organizaciji delovanja ustanove ali zavoda na dan načrtovanega odvzema otroka.

Pri tem naj predstojnik ustanove ali zavoda izvršitelja seznanj z naslednjimi podatki:

- kje je najprimernejše parkirno mesto za vozilo izvršitelja in preostalih oseb, ki bodo pri izvršbi sodelovale; predstojnik naj za čas izvršbe zagotovi prosta parkirna mesta, če je to le mogoče;
- kateri vhod je – če ima ustanova več vhodov – najbolj diskreten glede na lokacijo parkiranih vozil izvršitelja in preostalih udeležencev izvršbe;
- kateri prostor v ustanovi je najbolj primeren za izvedbo izvršbe (na primer pisarna predstojnika ali katerikoli drug prostor, ki je dovolj varen pred nenadzorovanim vstopom drugih oseb); dokončno odločitev o primernosti prostora sprejme izvršitelj;
- katera v ustanovi zaposlena oseba bo na dan izvršbe po potrebi vezni člen med izvršiteljem in otrokom (da bo po potrebi šla po otroka v skupino, razred, bolniško sobo ...); če je le mogoče, naj ta oseba otroku ne bo tuja;
- o programu, urniku, razporedu dogajanja v ustanovi ali zavodu v času načrtovanega odvzema otroka;
- o osebi, ki bi v primeru nepredvidene odsotnosti predstojnika na dan odvzema otroka sodelovala z izvršiteljem in omogočila izvršbo v prostorih ustanove; to osebo se tudi celovito seznanj z vsemi dogovori in preostalimi informacijami, potrebnimi za uspešno izvedbo izvršbe;
- o tem, da bo določil osebo oziroma zagotovil, da bo poskrbljeno za otrokove osebne predmete in bodo le-ti ob odvzemu otroka po možnosti izročeni izvršitelju oziroma strokovni osebi;
- o morebitnih predvidljivih zapletih in kritičnih situacijah, ki bi lahko nastale v času izvršbe glede na poslovanje ustanove ali zavoda in jih je treba upoštevati pri dokončnem vsebinskem ter časovnem načrtu izvršbe.

Le v izjemnih situacijah, ko ni mogoče predhodno izvesti sestanka s predstojnikom, ker je treba dejanje opraviti nemudoma, izvršitelj o tem predstojnika le obvesti po telefonu in mu pojasni naravo ter nujnost ukrepa.

Takšna izjemna situacija je podana, če je treba dejanje nemudoma opraviti zaradi varstva otrokovega življenja in zdravja ali če odvzema kasneje zaradi pričakovanih okoliščin ne bi bilo več

mogoče opraviti.

Če je treba, sestanek z ravnateljem ali predstojnikom ustanove opravi sodnik, ki je izdal odločbo o odvzemu otroka. Sestanek lahko poteka tudi na daljavo.

3.4.5. Načrtovanje izvršbe v prisotnosti zavezanca

Če se bo odzvem otroka izvedel na način in v okolju, kjer bo prisoten zavezanec,²² in ni mogoče pričakovati, da bo otroka prostovoljno predal, je treba že v fazi načrtovanja izvršbe čim bolj natančno predvideti več možnih scenarijev poteka izvršbe.

Ko se načrtuje odzvem otroka v domačem okolju, se priporoča, da se predhodno preveri okoliš hiše oziroma stanovanja (v katerem nadstropju je stanovanje), po možnosti se pridobi (na primer pri upravniku stavbe ali iz drugih uradnih evidenc) načrt stanovanja z razporeditvijo prostorov, po potrebi se zaprosi za pomoč sosedov, preveri se, kakšna so vhodna vrata, okna, balkoni, kdo je lastnik nepremičnine, kakšen je dostop do hiše, preveri se morebitna prisotnost nevarnih živali ...

V načrtu je treba jasno opredeliti delovanje posameznega udeleženca in določiti način medsebojnega sodelovanja ob opravi neposredne izvršbe.

Priporoča se, da strokovna oseba najprej poskuša navezati stik z zavezancem in ga prepričati v prostovoljno predajo otroka. Poskus vzpostavljanja osebnega stika in prepričevanja ni primeren v situacijah, ko je zavezanec (na primer starši) izrazito odklonilen do CSD ali strokovne osebe ali ko iz ocene tveganja izhaja, da bi prepričevanje s strani CSD negativno vplivalo na izvrševanje ukrepa.

Z zavezancem, ki ima otroka pod neposredno oblastjo, lahko po možnosti najprej vzpostavi stik skupaj s strokovno osebo tudi druga oseba, ki ji zavezanec/otrok zaupa, in poskuša zavezanca prepričati v prostovoljno predajo otroka.

Priporoča se, da nato nastopi izvršitelj, ki poskuša zavezanca prepričati v prostovoljno izročitev otroka. Če tudi izvršitelj ne bo uspešen in bo glede na okoliščine primera ocenjeno, da bi bila ustrezna navzočnost policijskega pogajalca, naj se načrtuje, da nato še policijski pogajalec začne s pogajanjem z zavezancem.

V načrtu izvršbe se predvidi tudi, da lahko izvršitelj, če pri opravljanju izvršbe pride do upiranja ali ogrožanja, policija pa ni prisotna, nemudoma zaprosi za posredovanje policije tako, da pokliče na telefonsko številko 113.

Če bo policija v takih primerih opravila intervencijo (ta se ne šteje za asistenco), bo na kraju vzpostavila javni red in mir ter po potrebi nadaljevala z aktivnostmi za zagotavljanje varnosti izvršitelja in drugih oseb, navzočih pri izvršitvi odvzema in izročitve otroka.

Izvršitelj o času, kraju in načinu odvzema otroka najmanj 24 ur pred opravo odvzema obvesti sodnika, ki je izdal izvršilni sklep, in sodnika, ki je izdal pravnomočno sodbo, ki je podlaga za izvršbo, razen če gre za izvršitev začasne odredbe ali če to glede na okoliščine primera ni mogoče (sedmi odstavek 129. člena Pravilnika).

Sodnik, ki je izdal izvršilni sklep, mora biti v tem času izvršitelju neposredno dosegljiv preko telefona ali drugega načina neposredne komunikacije, če je zagotovljena varnost komunikacije. V primeru predvidene zadržanosti mora sodnik o tem obvestiti izvršitelja, vodjo oddelka in

22 Zavezanec je lahko eden, lahko pa jih je tudi več (glej 238.c člen ZIZ – učinkovanje sklepa o izvršbi).

predsednika sodišča, da se zagotovi dosegljivost drugega sodnika, ki mu je odrejeno opravljanje nujnih dejanj po Sodnem redu.²³

Sodišče mora izvršitelju ves čas do konca izvedbe ukrepa zagotoviti neposreden kontakt s sodnikom tudi izven uradnih ur sodišča.

O času in kraju oprave odvzema otroka mora izvršitelj najmanj 24 ur pred opravo odvzema, v izjemnih primerih pa tudi v krajšem času, obvestiti osebo, ki ji je treba otroka izročiti. Tej osebi izvršitelj omogoči navzočnost pri odvzemu otroka, pri čemer upošteva varstvo otrokovih koristi (šesti odstavek 129. člena Pravilnika).

4. OPRAVA IZVRŠBE

Ko iz ocene tveganja izhaja, da gre za srednje- in visokorizični odvzem, se neposredno pred začetkom izvajanja izvršilnih dejanj odvzema otroka vedno izvede še skupni sestanek vseh udeležencev. Pred prihodom na kraj odvzema mora vsak posameznik, ki bo sodeloval pri odvzemu, vedeti, kakšna je njegova naloga na kraju dogodka, kdo vodi postopek in kako bo postopek okvirno potekal.

4.1. Zadnje preverjanje pogojev za izvršbo

Izvršitelj tik pred odvzemom otroka zadnjič preveri, ali so glede na načrt izvršbe prisotne vse potrebne osebe. Če katere od oseb, nujno potrebnih pri dejanju, ni, nemudoma oceni, ali lahko kljub temu opravi odvzem otroka. Po potrebi izvršitelj o tem nemudoma obvesti sodnika in zahteva od njega navodila. Če pri odvzemu otroka ni imenovane strokovne osebe ali policije, pa je prisotnost slednje nujna, o tem izvršitelj vselej takoj obvesti sodnika in zahteva njegova navodila.

Na dan neposredne izvršbe je potrebno:

- da vsaj uro pred prihodom izvršitelja v ustanovo, v kateri bo potekala neposredna izvršba, predstojnik in izvršitelj v telefonskem razgovoru preverita, ali so se v ustanovi zgodili kakšni nepričakovani dogodki, ki bi lahko vplivali na neuspešen potek izvršbe, in seveda, ali je otrok prišel v ustanovo in je prisoten pri pouku;
- da izvršitelja s spremljevalno ekipo predstojnik oziroma oseba, ki jo je le-ta določil za to, pričaka pri dogovorjenem vhodu, da se ne bi izvršitelj srečeval z drugimi osebami, ki bi lahko vplivale na potek izvršbe;
- da po tem, ko je izvršitelj že prišel v ustanovo, skupaj s predstojnikom pred začetkom izvajanja izvršbe pregledata in obnovita oziroma ponovita vsebinski in časovni načrt izvršbe ter še enkrat preverita, ali so v ustanovi v tistem trenutku izpolnjeni vsi optimalni pogoji za uspešno in za otroka čim manj obremenjujočo izvedbo izvršbe.

Sodnik, ki je izdal izvršilni sklep, mora neposredno pred predvidenim odvzemom otroka v spisu preveriti, ali je izvedba odvzema otroka še vedno potrebna oziroma ali ne obstajajo pravne ovire za odvzem otroka. Če meni, da takšne ovire obstajajo, sodnik izvršitelja o tem takoj obvesti in mu da odredbo glede oprave odvzema otroka. To lahko stori pisno ali telefonsko. Če to stori po telefonu, o tem v spisu naredi uradni zaznamek.

Sodnik po lastni presoji odloči, ali bo pri odvzemu prisoten (129. člen Pravilnika). Če sodnik pri odvzemu otroka ni prisoten, mora biti izvršitelju ves čas izvajanja odvzema otroka dosegljiv. Za komunikacijo med izvršiteljem in sodiščem v času neposrednega odvzema ne veljajo omejitve, ki

23 Glej 137. in 138. člen Sodnega reda.

jih določa Sodni red.²⁴ Če sodnik zaradi bolezni, višje sile ali drugih neodločljivih razlogov ob izvedbi odvzema otroka ne more biti neposredno dosegljiv, mora o tem takoj obvestiti vodjo oddelka ali predsednika sodišča, ki nemudoma določi drugega sodnika za opravo nujnih procesnih dejanj.²⁵ O tem se v sodnem spisu napravi uradni zaznamek in se takoj obvesti izvršitelj.

Če izvršitelj zaradi bolezni, višje sile ali drugih neodločljivih razlogov ne more izvesti odvzema otroka, o tem takoj obvesti sodnika, ki odredi nadaljnje delo v zadevi ali po potrebi (zlasti če bi bilo zaradi življenja in zdravja otroka nevarno odlašati ali bi bila izvršba sicer neuspešna) izvršitelja odpokliče in določi novega.

4.2. Postopanje izvršitelja

Odvzem otroka vodi izvršitelj (prvi odstavek 46. člena Pravilnika). Izvršitelj si mora ves čas prizadevati – in od vseh oseb, ki sodelujejo pri izvršbi, zahtevati – da ta poteka na način, ki je glede na mnenje strokovne osebe ali sodnika, če je pri izvršbi prisoten, za otroka najmanj obremenjujoč in so varovane otrokove koristi. Izvršitelj mora ravnati obzirno in upoštevati otrokovo starost, duševno razvitost, občutljivost ter osebne lastnosti (četrti odstavek 129. člena Pravilnika).

Otrok se odvzame zavezancu ali katerikoli osebi, pri kateri je otrok v času opravljanja izvršbe, tudi če ta oseba ni zavezanec in v sklepu o izvršbi sodišča ni navedena ter ne glede na to, da zavezanec v času odvzema ni prisoten (prvi odstavek 130. člena Pravilnika).

Izvršitelj naj začasno zadrži izvajanje odvzema, ki se je že začel, če v sodelovanju s strokovno osebo ugotovi, da bi nadaljevanje odvzema ogrozilo otrokovo življenje in zdravje kljub asistenci policije. V tem primeru z odvzemom nadaljuje po odredbi sodnika.

Izvršitelj mora zagotoviti, da komunikacija s sodnikom, ki pri odvzemu ni prisoten, ne poteka javno, razen če sodnik odredi drugače.

4.3. Postopanje strokovne osebe

Pri opravi neposrednega izvršilnega dejanja je ves čas prisotna strokovna oseba. Če ta pri dejanju ne more biti prisotna in ni določena nadomestna strokovna oseba, izvršitelj o tem nemudoma obvesti sodišče, ki s sklepom takoj določi drugo strokovno osebo oziroma, če je imenovana strokovna institucija, pozove odgovorno osebo, da imenuje nadomestno strokovno osebo. Če odgovorna oseba tega ne stori, izvršitelj o tem nemudoma obvesti sodnika in zahteva nadaljnja navodila.

Strokovna oseba skrbi za to, da odvzem poteka na način, da je za otroka najmanj obremenjujoč. Izvršitelju podaja mnenja, ga usmerja, mu svetuje glede njegovih ravnanj, ki morajo biti obzirna in morajo upoštevati otrokovo starost, duševno razvitost, občutljivost ter osebne lastnosti. Pazi na varstvo koristi otroka. Pri tem mu nudi psihično podporo in si prizadeva, da pride do prostovoljne izročitve.

4.4. Postopanje policije

Če je otrok ob vstopu v zaprt prostor pod neposredno oblastjo zavezanca, izvršitelj in preostali sodelujoči postopajo tako, kot so se dogovorili v načrtu izvršbe na zadnjem skupnem sestanku pred odvzemom otroka.

Preden izvršitelj začne opravljati naloge iz svoje pristojnosti, policisti osebe, navzoče na kraju,

24 Glej 71. in 72. člen Sodnega reda.

25 Glej 137. in 138. člen Sodnega reda.

jasno in nedvoumno opozorijo, da bodo zoper njih ukrepali v skladu s svojimi pooblastili, če bodo ovirale ali poskušale ovirati opravljanje izvršiteljevih nalog.

Ena od temeljnih dolžnosti policije je, da posameznikom in skupnosti zagotavlja varnost, zato policija opravlja naloge in izvaja svoja pooblastila za preprečevanje in odpravljanje nevarnosti, ki ogrožajo posameznike.

Če bo ogroženo življenje ali osebna varnost posameznikov, bo policija uporabila policijska pooblastila in ustrezno ukrepala v skladu z nalogami policije.

Če z opozorilom, ukazom ali izvedbo drugih pooblastil ne morejo uspešno opraviti policijske naloge, smejo policisti uporabiti prisilna sredstva za preprečitev ali odvrnitev neposredne nevarnosti.

Če na kraj neposredne izvršbe pride zavezanec, skupaj s pooblaščenecem,²⁶ mora izvršitelj pooblaščenca dovoliti, da je prisoten ob odvzemu otroka. Če pooblaščenec začne ovirati izvedbo odvzema otroka, policija postopa v skladu s svojimi pooblastili.

V primerih, ko izvršitelj ne more nemoteno izvršiti naloge odvzema otroka z neposredno izročitvijo, je treba pri uporabi policijskih pooblastil zoper osebe, ki izvršitelju onemogočajo ali otežujejo izvedbo, dosledno upoštevati načelo sorazmernosti. Policisti osebe opozorijo na okoliščine, ravnanja ali opustitev ravnanj, ki ogrožajo ali bi lahko ogrožala javni red, življenje, osebno varnost ali premoženje.

Če osebe opozoril ne upoštevajo, jim je treba ukazati in od njih zahtevati ravnanja ali opustitev ravnanj, ki so potrebna, da izvršitelj nemoteno izvrši naloge iz svoje pristojnosti. Če je glede na okoliščine to mogoče, je treba ob ukazu navesti razlog, zaradi katerega je potrebna določena storitev ali opustitev ravnanja, in kakšni ukrepi bodo izvedeni ob neupoštevanju ukaza. Ob tem je treba skladno s taktičnim preudarkom osebe poučiti, da lahko izvedba represivnih ukrepov negativno vpliva na otroke, zato je zlasti v interesu otrok, da se njihova neposredna izročitev izvede brez takšnih ukrepov.

Če osebe ne upoštevajo zakonitih ukazov policistov in je uporaba prisilnih sredstev zoper njih neizogibna, jim morajo policisti ukazati, kaj morajo storiti ali opustiti, ter jih opozoriti, da bodo ob neupoštevanju ukaza zoper njih uporabili prisilna sredstva.

Policisti smejo ukaz oziroma opozorilo opustiti, če bi to onemogočalo izvedbo asistence/intervencije ali če okoliščine ukaza oziroma opozorila ne dopuščajo – na primer prisilna sredstva je treba uporabiti nemudoma, saj je oseba začela ogrožati varnost otroka, varnost drugih ljudi, lastno varnost in podobno.

Če zavezanec izvršitelju otroka ne izroči, kljub njegovim pozivom, ga policisti opozorijo, da bodo zoper njega uporabljena policijska pooblastila, med njimi tudi prisilna sredstva.²⁷ Pri asistenci/intervenciji morajo policisti v okviru možnosti uporabiti prisilna sredstva, s katerimi lahko policijsko nalogo opravijo z najmanjšimi škodljivimi posledicami.

Zoper otroka uporaba sile ni dopustna, razen v primeru – in le toliko – da se zagotovi varstvo njegovega življenja in zdravja, oziroma če so izpolnjeni posebni pogoji za uporabo prisilnih sredstev zoper otroka, določeni v 76. členu ZNPPol.

26 Glej opombo 22.

27 Glej 33. člen ZNPPol.

V primeru potrebe po nasilnem vstopu izvršitelj odredi delo svojih pomočnikov oziroma ključarja in pri tem ob vstopu v prostor upošteva tudi navodila policije.

Policija pri vstopu v prostor zagotavlja asistenco upravičencem takrat, ko pride do upiranja ali ogrožanja ali če ga utemeljeno pričakujejo, pri čemer izvaja le tiste ukrepe, ki so nujni za obvladovanje upiranja oseb ali za odvrnitev napada. S policijsko asistenco se torej izvršitelju zagotovi nemotena izvršitev odvzema otroka, nikakor pa ta asistenca ne pomeni, da bi policisti opravili naloge iz njegove pristojnosti.

4.5. Neposredna izročitev otroka

Otroka neposredno odvzame izvršitelj (128. člen Pravilnika). Pri tem dejanju, če je mogoče, upošteva navodila strokovne osebe in po potrebi tudi drugih strokovnjakov (zdravnik, reševalci ...).

Delovanje in skrb strokovne osebe sta osredotočena na otroka, njegovo doživljanje na kraju izvršbe, njegove potrebe in odzivanje, s ciljem skrbi za njegovo korist in zmanjšanje travmatizacije ter viktimizacije. Na podlagi svojih opazanj in ugotovitev podaja mnenja glede postopanj izvršitelja in predlaga ravnanja drugih udeležencev pri izvršbi. Strokovna oseba ni pristojna za neposredni odvzem otroka (to je naloga izvršitelja).

Strokovna oseba, upošteva potrebe in starost, pri izvršbi skrbi za otroka, kar zajema predvsem naslednje:

- ga razbremenjuje skrbi, zmanjšuje njegove stiske;
- mu daje pojasnila glede nujnosti odhoda;
- mu nudi podporo;
- ga tolaži;
- mu omogoči, da spregovori o svojih strahovih, skrbeh, bremenih;
- odgovarja na njegova vprašanja, pri čemer mora skrbeti, da se mu ne obljublja nečesa, kar je nerealno, za kar ni verjetno, da se bo lahko izpeljalo; ob tem je pomembno, da se ne razvrednoti njegovih staršev;
- ga informira (o tem, kam bo nameščen, kako bodo urejeni stiki s starši, o njegovi bližnji prihodnosti ...);
- ga razbremenjuje njegovih skrbi za starše;
- v primeru, da gre za dojenčka, skrbi za njegove osnovne biološke potrebe in varnost.

Če je mogoče, poskrbi, da se pridobijo osnovne, vsaj najbolj nujne stvari za otroka (zdravila, osebni dokumenti, šolske potrebščine, garderoba, pri manjših otrocih najljubša igrača, plenice, dude, stekleničke ...) in da se otrok posloviti.

Če se odvzem opravlja v vzgojno-varstvenem, vzgojno-izobraževalnem ali socialnovarstvenem zavodu, športnem ali kulturnem društvu in policija izvršitelju nudi asistenco, na kraju dejanja opravlja funkcijo v civilni obleki, brez navzven vidnih oznak (21. člen ZNPPol).

Izvršitelj, ki je z izvršilnim dejanjem začel, naj dejanje zaključi z odvzemom otroka, razen če med odvzemom dobi odredbo sodnika, da naj prekine z odvzemom.

Izvršitelj si prizadeva, da otroka čim prej izroči upravičencu.²⁸ Otroka izroči izvršitelj (128. člen Pravilnika). Po možnosti naj otroka izroči upravičencu takoj na kraju odvzema. Izvršitelj tudi sestavi Potrdilo o izročitvi otroka (Obrazec IZV št. 10) in ga izroči osebi, ki ji je otrok izročen.

²⁸Upravičenec po tem protokolu je oseba, ki ji je otrok v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja, zaupan v vzgojo in varstvo (prvi odstavek 238.e člena ZIZ, prvi odstavek 128. člena Pravilnika).

Če otroka ni mogoče izročiti na kraju samem ali če je tako dogovorjeno, izvršitelj otroka izroči upravičencu (ki je na primer zavod) na kraju, na način in v času, kot je z upravičencem predhodno dogovorjeno.

Strokovna oseba je navzoča ves čas do otrokove izročitve osebi, ki ji je zaupan v varstvo in vzgojo (prvi odstavek 129. člena Pravilnika), ali do namestitve k drugi osebi, v krizni center, rejništvo ali zavod (134.a člen Pravilnika).

Če se izvršitelj dogovori, da bo upravičencu otroka izročil na drugem kraju, ne na kraju odvzema otroka, za prevoz do tega kraja izročitve poskrbi izvršitelj. Strokovna oseba otroka spremlja (prisotna je tudi v vozilu, če je potreben prevoz) in skrbi za njegove potrebe. Osredotočena je na počutje, stanje in varnost otroka, pozorna je na njegovo zdravstveno stanje in morebitno potrebo po zdravstveni ali kakršnikoli drugi pomoči.

Če se odvzem otroka opravi zaradi namestitve k drugi osebi, v krizni center, zavod ali rejniško družino, se lahko prevzame otroka na kraju odvzema, če je bilo prej tako dogovorjeno. Če ni bilo prej dogovorjeno, izvršitelj ali druga oseba po njegovem nalogu in na njegovo odgovornost opravi prevoz otroka do druge osebe, kriznega centra oziroma zavoda ali rejniške družine.²⁹

Kadar iz ocene tveganja izhaja, da prevoza ni mogoče opraviti brez nevarnosti za zdravje in življenje otroka ter drugih oseb, prevoz otroka opravi izvršitelj ob spremstvu policije.

Izvršba in morebitna asistenca se končata z izročitvijo otroka upravičencu. Ob tem se v treh izvodih izpolni Potrdilo o izročitvi otroka (Obrazec IZV št. 10), ki ga podpišejo izvršitelj, strokovna oseba in upravičenec. En izvod obdrži izvršitelj, en izvod se izroči upravičencu, en izvod pa se pošlje sodišču.

Po izročitvi otroka upravičencu oziroma ob namestitvi k drugi osebi, v krizni center, rejništvo ali zavod izvršitelj sestavi zapisnik, ki ga podpiše tudi strokovna oseba.

Pri odvzemu otroka naj bo po možnosti prisotna oseba, ki govori in razume otrokov jezik, če pri sporazumevanju z otrokom obstajajo jezikovne ovire. Po potrebi na predlog izvršitelja sodišče določi sodnega tolmača ali prevajalca.

Če pri opravljanju izvršbe izvršitelj ugotovi, da otroka ni na kraju, kjer naj bi opravil odvzem otroka, takoj poskuša ugotoviti, kje bi otrok lahko bil, in tam opravi njegov odvzem. Če izvršitelj tega ne more takoj ugotoviti, čim prej opravi ponovne poizvedbe in določi nov čas ter kraj odvzema otroka (četrti odstavek 130. člena Pravilnika).

Če izvršitelj in strokovna oseba ocenita, da je psihofizično stanje upravičenca takšno, da otroka ne more prevzeti brez nevarnosti za otrokovo zdravje in življenje (ker je na primer vinjen, pod vplivom mamil ...), otroka z dejanjem nujnega odvzema odvzame CSD (167. člen DZ), razen če sodnik odredi drugače.

5. POSTOPANJE PO IZROČITVI OTROKA

Izvršitelj sodnika obvesti, da je izvršba opravljena. Sodišče po seznanitvi s tem, da je izvršba zaključena, pridobi tudi poročilo strokovne osebe, ki je bila prisotna ob izvršbi, o otrokovem stanju in počutju. Izvršitelj in strokovna oseba naj seznanitev in poročilo o otrokovem stanju vključita v

²⁹Glej 134.a člen Pravilnika.

zapisnik o odvzemu in izročitvi otroka. Zapisnik o odvzemu in izročitvi otroka (Obrazec IZV št. 9) naj izvršitelj sestavi takoj, ko je mogoče, vendar najkasneje dva dni po zaključku izvršilnih dejanj. Morebitne manjkajoče izjave lahko pridobi naknadno, če so okoliščine izvršbe prej to onemogočale. Zapisnik naj vsebuje ključne podatke in informacije o poteku izvršbe.

Priporočljivo je, da strokovna oseba, ki je sodelovala pri izvršbi, po izročitvi otroka upravičencu naknadno preveri otrokovo počutje in posebej preveri ustreznost skrbi za otroka. Po potrebi s strokovno obravnavo nadaljuje pristojen CSD, v skladu s svojimi pooblastili.

PRILOGA

- **Ocena tveganja** (opomnik kot pripomoček)